

ZPRAVODAJ

**SPOLEČNOSTI BEDŘICHA SMETANY
SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA**

2008

ZPRAVODAJ

SPOLEČNOSTI BEDŘICHA SMETANY

SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA

číslo 3

Praha, prosinec 2008

Přehled	str.:
Obsah – Informace	2
<u>Pořady Společnosti Bedřicha Smetany v roce 2008</u>	
Naše paní Božena Němcová	3
Smetanovská jubilea roku 2008	5
Pietní vzpomínka u hrobu Bedřicha Smetany	6
Jaká je pravda o nemoci Bedřicha Smetany	7
<i>Příloha : J. Ramba: Co znamenal Jindřichův Hradec</i>	
<i>v životě Bedřicha Smetany (klinická studie nemoci)</i>	9
Smetanovo operní dílo v budoucích sezónách Národního divadla	13
Zájezd: Obříství - Kamýk - Litoměřice - Ploskovice	14
O novém nastudování Prodané nevěsty v pražském	
Národním divadle	15
Nová nahrávka klavírního díla Bedřicha Smetany –	
beseda s Jitkou Čechovou	16
Smetanův Dalibor (ke 140. výročí premiéry)	17
Betty Smetanová (ke 100. výročí úmrtí)	18
Další zprávy	19
Ještě k Josefu Schreierovi	19
Členství ve Společnosti Bedřicha Smetany	20

Členství ve svazku SNM přináší různé výhody; jejich aktualizovaný přehled dostáváte ve Zprávách SNM. Pro využití všech výhod **je třeba prokazovat se členskou legitimací Společnosti Národního muzea a dokladem o zaplacení členského příspěvku na běžný rok. Uchovávejte proto oba dokumenty a v případě potřeby je mějte při sobě!**

Výbor Společnosti Bedřicha Smetany pracoval nadále v původním složení: Prof. Jan Novotný (předseda), Dr. Václav Němec (místopředseda a jednatel), PhDr. Olga Mojžíšová (vedoucí Muzea B. Smetany), PhDr. Drahomíra Čáslavská, MgA. Jitka Čechová, PhDr. Božena Dlouhá, Hana Hrubešová.

Doporučené spojení s představiteli SBS: během pořadů SBS v Muzeu B. Smetany
Doporučené spojení s představiteli SNM: uvedeno ve Zprávách SNM

Editor: Dr. Václav Němec

Fotografie: H. Hrubešová, P. Němeček, J. Plecítá, archívy

2

POŘADY SPOLEČNOSTI BEDŘICHA SMETANY

V ROCE 2008

Naše paní Božena Němcová

Koncert slova a hudby ve spolupráci se Společností Boženy Němcové v Praze se konal 29. ledna 2008 odpoledne v Muzeu Bedřicha Smetany.

Stejnomenou básnickou sbírku Františka Halase a úryvky z Babičky Boženy Němcové přednesl herec Divadla za branou, Lyry Pragensis a host činohry Národního divadla Vladimír Matějček; Miroslav Sekera – laureát našich a zahraničních klavírních soutěží – zahrál 16 klavírních skladeb Bedřicha Smetany.

*Vladimír Matějček a Miroslav Sekera přijímají poděkování
za své vystoupení*

Z programu autorů pořadu uvádíme :

Oba (Smetana i Němcová) vlastně pracovali na jednom a tomtéž díle. Smetanova hudba věrně navozuje atmosféru doby, ve které Naše paní žila.

Halasovy verše vyrůstají z jejich společného díla jako zelený strom, mávající svou ratolestí do naší současnosti. A my ? Vezměme tu ratolest, která je živa lidskou přítomností, a nesme ji dále. Čekají tam na ni ruce, které ji potřebují. Jistě potřebují.

Halasovy verše :

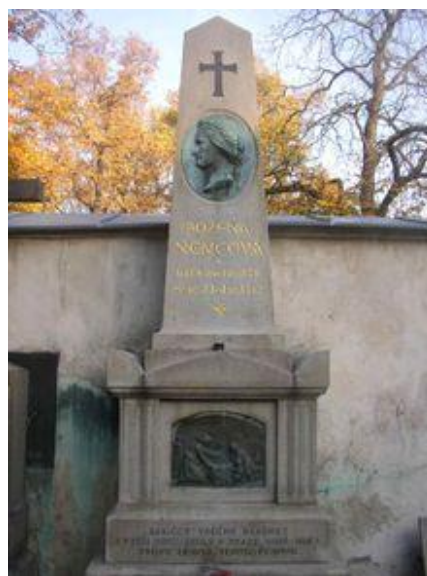
***Paní
hloubavá zem cimbál lípin rozeznívá
a Smetana sám si s Vámi paní zpívá***

František Halas
*3.10.1901 - †27.10.1949
český básník a překladatel

*Miluju nade vše verše,
tuto řeč nesmrtelnou...
Má to do sebe cosi,
čeho si nemohli přisvojit
hlupáci žádných dob*

*Na vyšehradském hřbitově
je hrob Boženy Němcové
v blízké vzdálenosti hrobu
Bedřicha Smetany...*

Smetanovská jubilea roku 2008

Pořad 19. února odpoledne v Muzeu B. Smetany byl věnován připomínce kulatých výročí některých významných událostí v životě B. Smetany.

Dr. Václav Němec sledoval jeho osudy v letech:

1828: spokojené dětství v Litomyšli – asi s prvními kontakty s klavírem,

1838: středoškolské studium v tehdejší Německém Brodě,

1848: otevření hudební školy v Praze,

1858: celý rok s rodinou ve Švédsku včetně letních prázdnin,

1868: 16. května slavnost položení základních kamenů k Národnímu divadlu a v týž večer premiéra Dalibora,

1878: skladatelská aktivita v Jabkenicích, m. j. *Tajemství a Tábor*.

V hudební části pořadu se představil barytonista Jiří Brückler, laureát Ceny Viléma Zítka z Mezinárodní pěvecké soutěže A. Dvořáka v Karlových Varech (listopad 2007) malým recitálem za klavírního doprovodu Jany Nácovské. O soutěži pohovořil člen poroty Dr. Jan Králík, CSc.

Jiří Brückler

Pietní vzpomínka u hrobu Bedřicha Smetany

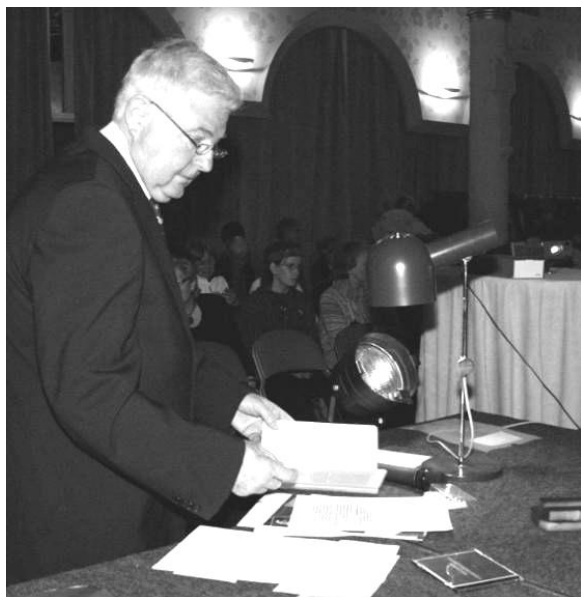
v den 184. výročí narození 2. března na Vyšehradském hřbitově

Účastníci pietního aktu měli také možnost navštívit interiér hrobky Slavína a poklonit se památce Emmy Destinové, která se narodila před 130 roky. Smetanovo dílo propagovala ve své hvězdné zahraniční kariéře v rolích Mařenky a Milady, na scéně Národního divadla – zejména v době 1. světové války - vystupovala také v titulní roli opery Libuše.

Jaká je pravda o nemoci Bedřicha Smetany?

18. března odpoledne ve velkém sále v přízemí Muzea B. Smetany doc. MUDr. Jiří Ramba, DrSc. přednášel o klinickém vyšetření Smetanovy lebky, které se stalo základem jeho "chorobopisu". Docent Ramba publikoval o svých výzkumech (zahájených už v roce 1988) mnoho odborných i popularizačních článků; na stránkách 9 – 12 tohoto Zpravodaje uvádíme jeho klinickou studii Smetanovy nemoci, která už v létě roku 2000 byla průvodcem výstavou „Osudná hra v Jindřichově Hradci.

Na Smetanově fotografii z r. 1843 jsou orientačně vyznačeny hlavní disproporce jeho obličeje s oteklou pravou tvář (následky těžkého úrazu z r. 1835). Rozdíly jsou markantní. Svislice je vedena středy kořene nosu a horního rtu. Dolní horizontála probíhá pomyslnými čelistními úhly, horní lícními přechody. Naměřené hodnoty jsou následující: čelistní úhly: 20 mm vpravo, resp. 12 mm vlevo; lícní zaoblení: 24 mm, resp. 17 mm. Později otok zmizel a zůstalo silné zploštění tváře zakrývané bohatým plnovousem. Rentgenové snímky lebky prokázaly vývojovou anomálii způsobenou zpomalením růstu obličeje. Na obličejových kostech jsou jednoznačné známky dlouhodobého infekčního zánětu (osteomyelitidy).

Přednášku si přišli poslechnout také přímí Smetanovi potomci ze tří generací: pravnuk (z 2. manželství) Ing. Petr Heydušek (vpravo), praprávnuk (z 1. manželství) MUDr. Zdeněk Schwarz (vpředu vlevo) a jeho syn – ředitel pražské záchranné služby a od podzimních voleb senátor MUDr. Zdeněk Schwarz (sedící za nimi uprostřed). Zájem posluchačů byl značný a po skončení pořadu ještě menší kroužek pokračoval v diskusi s doc. Rambou v 1. patře muzea.

Na Smetanově lebce je i pouhým okem znát výrazné zmenšení pravé poloviny obličeje – zdeformovaná očnice, lícní kost i čelist.

Jde o následky poúrazového zánětu, který později přešel do chronického stadia a zachvátil mozkové pleny. Tím se podle současného lékařského poznání vysvětlují nejrůznější obtíže, které Smetana musel snášet po celý další život. Zánět postihl také ušní kůstky, což vedlo ke ztrátě sluchu. Bolestivé hnisavé záněty kůže vedly k všelijakým dohadům o příčinách nemoci. Mylná domněnka, že trpěl venerickou chorobou (je to naprostý nesmysl), se bohužel traduje až do současnosti.

Okresní muzeum v Jindřichově Hradci

Doc. MUDr. Jiří Ramba, DrSc.

Co znamenal Jindřichův Hradec v životě Bedřicha Smetany?

(Klinická studie nemoci)

Průvodce výstavou „Osudná hra“ v kostele sv. Jana Křtitele
Jindřichův Hradec, červenec – srpen 2000

V rámci antropologicko-lékařského výzkumu historických osobností našich dějin, vedeného prof. MUDr. Emanuele Vlčkem, DrSc., a pod patronací kanceláře prezidenta republiky, byla v roce 1988 autorem vyšetřena i lebka Bedřicha Smetany. Jak známo, dohady o jeho nemoci trvají již více jak 125 let. Byla to jedinečná příležitost k eventuálnímu zjištění její příčiny.

Na první pohled byla na lebce patrná asymetrie, projevující se výrazným zmenšením pravé poloviny obličeje. Jak vyplynulo z následného rentgenového vyšetření tyto změny svědčily pro vývojovou anomálii, způsobenou přechodným jednostranným zpomalením růstu obličeje mezi 7. a 12. rokem života. Na rentgenových snímcích bylo patrné difúzní postižení kostí obličeje dlouhodobě probíhajícím zánětem, osteomyelitidou. Infekce nejprve postihla pravou polovinu dolní čelisti a její vazivový obal, okostici (periost). V té době byly oba kloubní výběžky dolní čelisti převážně chrupavčité. Tato chrupavka představuje růstové centrum pro danou polovinu čelisti. Při jakémkoli jejím poškození (např. zlomeninou nebo zánětem) čelist již dále neroste, nebo se její růst zpomalí. Při zánětu kloubního výběžku jde o postižení celého kloubu. Odtud se infekce velmi snadno může rychle šířit do dalších tkání a prostorů. Stejně tak rychle se stav pacienta zhoršuje, a může dojít i k ohrožení života nemocného. To platí i pro současnost, a proto jde o onemocnění velmi závažné. Po zjištění, že se u Bedřicha Smetany jednalo o osteomyelitidu, kterou jen zázrakem přežil, pokusili jsme se dopátrat něčeho bližšího. Čistě z profesního zájmu o nemoc v dětském věku vznikla tato klinická studie.

K nemoci Bedřicha Smetany je třeba předem poznamenat, že v podobných případech hrozí nebezpečí nepřesných informací. Přebíráním skutečností, které se neopírají o původní zdroj, většinou dochází ke zkreslování a nepřesnostem. Obzvláště patrné je to tehdy, vznikne-li závěrečná zpráva či posudek provázáním nepřímo získaných informací. V tomto případě došlo k celé řadě nesprávně tradovaných skutečností, neboť někteří historici, ale i lékaři se bohužel dali svést k unáhleným závěrům a k publikování nejistých a překonaných představ.

Během dvanácti let se autorovi podařilo získat poměrně značné množství údajů, které se chronologicky daly zařadit tak, že máme před sebou podrobný zdravotní záznam, jakýsi „Smetanův chorobopis“. Na podkladě klinických zkušeností lze považovat za jisté, že onemocnění Bedřicha Smetany vzniklo mezi 7. až 12. rokem jeho života. Ukázalo se, že se toto období zcela vzácně kryje s jeho pobytem v Jindřichově Hradci...

Když si 23. ledna 1843 zapisoval do deníku: „Jsem nástrojem vyšší moci. S pomocí a milostí Boží budu jednou v technice Lisztem, v komponování Mozartem.“ Věděl jistě, že se tak stane. Nemohl však tušit, kolik jej to bude stát sil.

Zastavení první: **Dětství**

Smetana se narodil 2. března 1824 v Litomyšli. V létě roku 1831 se rodina přestěhovala do Jindřichova Hradce a zde na podzim začal sedmiletý Bedřich navštěvovat hlavní školu v bývalém jezuitském semináři na Balbinově náměstí (nyní muzeum). V roce 1833 otec rozhodl, že bude pokračovat ve studiu, a tak byl dán na gymnázium v „starých školách“ na rohu náměstí. V parvě (primě) se po celý rok učil velmi dobře. Volné chvíle trávil se spolužáky, nejvíce se kamarádlil s Theodorem Miřiovským ze mlýna, přímo u Smetanů v pivovaru bydlel Karel Šmolík a na zámku dokonce 4 jeho spolužáci. Mezi kamarády patřil František Ikavec a syn vojenského lékaře Reinzingera, Antonín. Na podzim roku 1834 Smetana nastoupil do dalšího ročníku gymnázia, do principie (sekundy). Jak píše historik: „Tu se však něco stalo, co neumím vysvětlit. Smetana na konci prvního semestru dostal samé „dvojký“ (nedostatečné). Tato důslednost (i z předmětu jemu tak milého, jako byl dějepis) ukazuje, že toho musela být příčina zvláštní, a ne toliko malá Bedřichova píle. Neměl to však zase být trest za nějaký mravně úhonný čin, neboť z „mravů“ dostal i nyní ademinenc. Musila to být tudíž příčina docela zvláštní. Způsobila však také, že Bedřich ve druhém semestru již ani do

školy nechodil, neb aspoň jej již nedokončil. A tak tímto nesouzvukem, trochu záhadným, jeho studia v Hradci končí. Tolik historik. V třídním katalogu je důležitá poznámka: „Befreit“. Důvod osvobození od výuky však není uveden. A tak na jaře roku 1835 již není klasifikován. V tehdejší stupnici známek byla nejlepší eminenc, následovala ademinenc, prvnička, dvojka a trojka. Dvojka již byla nedostačující.

Zimní semestr Smetana nejspíše zahájil, ale krátce na to dlouhodobě onemocněl. Učivo, které na začátku semestru probral, však nestačilo pro závěrečnou klasifikaci. Zřejmě jen kvůli nemoci byl klasifikován z mravů, neboť tomu nebránila, byť sebekratší návštěva školy. Jiný důvod přerušení nenacházíme, neboť v každém jiném případě, by otec Smetana zcela jistě svého syna přiměl k poslušnosti při studiu. Vždyť předchozí ročník absolvoval s tak velmi dobrým prospěchem.

Zastavení druhé : „Osudná hra“

Ve svém „Krátkém životopise“, kterým ve svých šestnácti letech zahajuje psaní deníků, poznamenává, že do té doby byl „dvakrát nebezpečně nemocen“. V roce 1880 Smetanův přítel a důvěrník J. Srb-Debrnov zapisoval události, které mu ze svého života vyprávěl Smetana. Zde zachytil medicínsky cennou informaci o „osudné hře“ na břehu Vajgaru, při níž došlo k výbuchu střelného prachu ve skleněné lahvi a ke zranění malého Bedřicha.

Nabízí se otázka: nevzniklo onemocnění následkem „osudné hry“ a nebylo onou „zvláštní příčinou“ Bedřichova studijního neúspěchu v zimním semestru? Odpověď zní: s největší pravděpodobností ano.

K výbuchu lahve se střelným prachem mohlo dojít na přelomu roku 1834 – 1835 tj. v období, kdy jsou pole holá, čerstvě pohnojená. Láhev byla (zřejmě nepříliš hluboko) zakopaná na pronajatém pozemku, což by chlapi těžko mohli provést v době vegetace. Ze Smetanova vyprávění víme, že byl „zraněn a krvácel“, nevíme však, která část těla byla zraněna. Rána byla vymyta vodou z Vajgaru, potom doma „několik dní ležel. Ženské otci něco nalhaly proč leží,“ vypráví Srbovi. Matce i babičce bylo jasné, že otci nemohou sdělit pravou příčinu zranění. Dobře věděly, jak na svém prvorozeném synovi lpí a jak se obává o jeho zdraví. „Teprve druhého dne se mu sluch opět vrátil (zdali to nebyl počátek ohluchnutí?!),“ ptá se Smetana.

Zastavení třetí: **Nemoc**

Přechodnou ztrátu sluchu vysvětluje známý smetanolog, karlovarský otorinolaryngolog primář MUDr. O. Bořík, DrSc., tím, že „u malého Bedřicha mohlo jít zcela snadno o oboustrannou traumatickou rupturu ušních bubinků, hlavně však o poškození ušních labyrintů třeskem. Musila to být pořádná nálož černého prachu v lahvi“. Výbuch černého prachu roztrhl láhev a střepy rozmetal kuželovitým rozsevem. Každá střepina a každý vyvrstěný kousek hroudě působí jako střela se značnou pohybovou energií, a tak není divu, že dochází k otevřeným, různě hlubokým ranám měkkých tkání. Z poznatků válečné chirurgie je známo, že i povrchní rána může mít za následek různě rozsáhlou mechanickou devastaci okolních tkání, které podléhají nekróze, za přítomnosti vtačených drobných cizích tělísek. V našem případě střelného prachu, skla, hlíny a rostlinných částíček ornice, hnojené nejspíše chlěvskou mrvou. V této nekrotické tkáni se primárně usídí bakteriální flóra. Navíc rána byla vypláchnuta vodou z rybníka, což nepochybně napomohlo k pomnožení bakterií a snadnému přestupu infekce na okostici a na vlastní kost. Rybník Vajgar se často vyléval ze břehů, zaplavoval přilehlé pozemky a splachoval jejich ornici.

Otázka zní: která kost to byla? Úvodní nebezpečná nemoc se rozhodně netýkala akutního hnisavého zánětu středouši. Smetana ve svých šestnácti letech nemluví o bolestech uší,

nýbrž o „revmatických bolestech zubů, jaké nepoznal od dětství.“ Navíc je známo, že akutní hnisavé záněty středouši mohou být komplikovány přestupem zánětu do nitrolebí. (O jak vážný stav se jedná, dokládá skutečnost, že např. v roce 1898 nepřežil tuto komplikaci žádný z deseti postižených, přičemž nejmladšímu bylo 13 a tři byli mladší patnácti let). Jak vypadal zdravotní stav mladého Bedřicha dále, není nikde uvedeno, ale na základě klinických zkušeností s tímto onemocněním jsme se o to pokusili.

Zopakujme: ke zranění nepochybně došlo v jeho jedenácti letech, což zapadá do námi stanovené doby poškození růstové chrupavky dolní čelisti zánětem. Logicky proto vychází, že ránu a k tomu infikovanou, musel mít malý Smetana na dolní polovině pravé tváře. Nejspíše zde byla ona „krvácející rána“, pro kterou „ženské otci něco nalhaly“.

Ale došlo k „druhé nebezpečné nemoci“. Stalo se tak během studia v Německém Brodě, kde se o něho bytná paní Bylanská „velmi pečlivě v nemoci starala, že byl zachráněn“. Toto slovo znamená v medicíně jediné: záchranu života. Týdeník Kwěty české uvádí, jaké bylo počasí před vypuknutím silné chřipkové epidemie, ke které došlo koncem Masopustu. Oprávněně můžeme předpokládat, že i brodští studenti četli v té době velmi populární nový časopis, neboť nadšeným propagátorem skutečně českého časopisu byl Smetanův starší kolega Karel Havlíček Borovský. Zřejmě od této doby si Bedřich uvědomoval, že „zima, lijáky, mlhy a silné větry“ zhoršují jeho zdravotní stav. Proto ten zájem o počasí. Opakovaně píše o probíhajícím „horku (parnu), ač venku jen 8 stupňů tepla“, což svědčí o zvýšené teplotě, či dokonce o horečce. A po několika dnech si stěžuje na prudké zhoršení svého stavu. Každé, byť sebemeně zlepšené počasí vítá slovem „úleva“.

Závěrem můžeme konstatovat, že Smetana při svém pobytu v Jindřichově Hradci, onemocněl akutní osteomyelitidou vzestupného ramene a těla dolní čelisti vpravo. Zánět se rozšířil i na další kosti, což mělo vliv na zmnožení jeho zdravotních problémů. Zůstává s podivem, že v době, která neznala antibiotika ani chemoterapeutika, vůbec přežil, i když po celou dobu trpěl bolestmi a dalšími neduhy, ztrátu sluchu nevyjímaje. V počátcích nemoci musela být obranná schopnost jeho organismu dosti vysoká. U Smetany došlo ke třem akutním infekčním vzplanutím osteomyelitidy, poté zánět přešel do chronického stadia. Postupující sklerotizace (ztvrdnutí) zánětem zachvácených kostí (včetně ušních kůstek) pravé strany obličeje se v mírnější formě přenesla na opačnou stranu a dokonce zachvátila i čelní kost.

Podle současných poznatků lze předpokládat, že při opakovaných a chronických infekcích, může být prokázán snížený či těžší defekt imunity. Tím vzniká náchylnost k různým chorobám, např. alergického charakteru. Zde je vysvětlení, proč u Smetany došlo k „zapálení močového měchýře“, nebo k častým a dlouhou dobu trvajícím „krčným katarům či nežidům“. Vrhnutí, žaludkové neduhy, bolesti hlavy a závratě“ lze přičíst chronickému zánětu mozkových plen, zvláště výraznému nad čelními mozkovými laloky. Je to k nevíře, ale Smetana žil a komponoval oslaben nejen pozdější hluchotou, ale také bolestmi hlavy a obličeje, které se objevily v době, kdy byl ještě dítětem.

Věnujme tichou vzpomínku statečnému člověku, který nacházel v sobě další síly
a mohl pro nás stvořit tak čarokrásnou hudbu.

*Život vám byl dán Bohem,
abyste ho používali
ve prospěch lidstva,
abyste svými schopnostmi rozvíjeli
schopnosti vašich bratří.*

Smetanovo operní dílo v budoucích sezónách opery Národního divadla

15. dubna odpoledne v Muzeu B. Smetany se uskutečnila beseda s šéfem opery Národního divadla v Praze panem **Jiřím Heřmanem** a s šéf-dramaturgem opery panem **Ondřejem Hučínem**.

Dr. Václav Němec v úvodu připomněl 140. výročí položení základních kamenů ND i kulatá výročí někdejších vedoucích představitelů opery – předchůdců dnešních hostů - Václava Talicha (*1883), Karla Nedbala (*1888), Jaroslava Krombholce (*1918), Zdeňka Košlera (*1928) a Dr. Václava Holzknechta (+1988). Oba vzácní hosté informovali podrobněji o plánu nejbližší sezóny a o výhledech na další období. Pohovořili též o svém osobním vztahu k opernímu dílu Bedřicha Smetany a ujistili přítomné, že bude dále postupně zařazováno do repertoáru.

Ondřej Hučín Jiří Heřman

Z předchozích sezón zůstává na repertoáru *Libuše* a *Tajemství*, v této sezóně byla nově nastudována *Hubička*, už na začátku nové sezóny bude uvedena *Prodaná nevěsta* (předpremiéra v červnu na festivalu Smetanova Litomyšl).

O tento pořad byl velký zájem

Zájezd: Obříství - Kamýk - Litoměřice - Ploskovice

V sobotu 17. května podnikli členové SBS celodenní autokarový zájezd. V **Obříství** navštívili znovuotevřený památník B. Smetany na usedlosti Lamberk (uzavřený po povodních r. 2002, kdy byl zaplaven do výše 1 m). V Obříství kdysi působili Smetanovi rodiče a na Lamberku žila také rodina Ferdinandiových, z níž pocházela druhá Smetanova choť (byli oddáni v místním kostele 10. července 1860). Smetana sem častěji přijížděl a začal zde také komponovat Prodanou nevěstu. Další zastávkou byla zřícenina hradu **Kamýk** a návštěva Smetanovy světničky. Následovaly **Litoměřice** (procházka náměstím, zastávka u katedrály sv. Štěpána a u domu, kde žil K. H. Mácha). Poslední zastávkou byly **Ploskovice** (prohlídka zámku a zámecké zahrady).

Lamberk na historické fotografii

*Účastníci sledují výklad
PhDr. Drahomíry Čáslavské*

*Dům pod zříceninou tvrze Kamýk, v němž
po svatbě v létě 1860 pobýval B. Smetana*

Nové nastudování Prodané nevěsty v Národním divadle

14. října odpoledne se v Muzeu B. Smetany konala beseda s paní Magdalenou Švecovou, které Národní divadlo svěřilo jako první ženě režii jubilejního 20. nastudování opery. Režisérka pohovořila o své vizi a odpověděla na četné dotazy týkající se inscenace díla.

Na snímku režisérka
M. Švecová v rozhovoru
s Dr. Václavem Němcem

Na kritiku v Lidových novinách 29.9. *Smutná nevěsta* v Národním zaslal Dr. Němec odpověď, kterou Lidové noviny uveřejnily v rubrice *Dopisy redakci* 1. října 2008:

Prodaná nevěsta se vrací a nikoho neuráží

Chodím do Národního divadla na Prodanou nevěstu už 70 let. Její nejnovější inscenaci jsem viděl v červnu v Litomyšli na generální zkoušce a teď na obou pražských premiérách. Všechna uvedená představení mne – a podle vřelého potlesku drtivou většinu diváků – naplnila radostí. Konečně po třech více méně nezdařených inscenacích se na naši první scénu naše nejoblíbenější opera vrací, aniž by někoho urážela, aniž by režijní nápady byly v příkrém rozporu s ušlechtilou Smetanovou hudbou. Rád věřím dožínkové vizi režisérky, rád oceňuji, že konečně po letech se dědečkové nemusejí bát přivést na tuto operu své vnoučky – dokonce si myslím, že právě vysoce profesionální komedianti upoutají jejich pozornost (jako třeba puzzle v loňské Hubičce). Jsem rád, že vedení a dramaturgie opery posunuje smetanovské inscenace správným směrem.

Smutkem mne naplňuje spíše už na druhé premiéře dosti volných sedadel, která jdou na vrub domácímu publiku (cizinců tam bylo požehnaně). A pak kritika, která jako by chtěla nízkým oceněním co nejdříve divadlo vyprázdnit...

V nové inscenaci se mohou postupně vystřídat všichni současní sólisté a mnoho hostů z dalších domácích i zahraničních scén jistě přitáhne další diváky. Opera si nesporně zaslouží nejlepší výkony. Přeji Národnímu divadlu, aby novou Prodanou nevěstu udrželo k potěšení ctěného publika pěknou řádku let.

Václav Němec, místopředseda a jednatel Společnosti Bedřicha Smetany, Praha

Nová nahrávka klavírního díla Bedřicha Smetany – beseda s Jitkou Čechovou

11. listopadu 2008 odpoledne v Muzeu B. Smetany předvedla Jitka Čechová část skladeb, které brzy poté nahrála pro Supraphon jako 4. část nového 7-dílného souboru Smetanova klavírního díla. Smetana jako výborný pianista komponoval pro tento nástroj od studentských let až po poslední rok života, proto má klavírní tvorba v jeho díle mimořádné postavení (jiným oborům se věnoval prakticky až ve druhé polovině a operám dokonce až v poslední třetině svého života). Jitka Čechová ve své interpretaci zdůrazňuje vysokou poetičnost Smetanova klavírního odkazu.

Obaly prvních tří dílů kompletní nahrávky Smetanova klavírního díla

V následující besedě se klavíristka vyznala ze svého vztahu ke Smetanovu klavírnímu dílu, které intenzívně propaguje a považuje za zcela rovnocenné s díly Smetanových současníků – Fryderyka Chopina a Franze Liszta. Kromě umělkyně a moderátora pořadu Dr. Václava Němce se besedy aktivně zúčastnili zvláště vedoucí Muzea B. Smetany Dr. Olga Mojžíšová a předseda SBS prof. Jan Novotný, který v minulosti patřil k pedagogům J. Čechové. V současné době se čeští klavíristé Smetanovým skladbám příliš nevěnují, což patrně souvisí s jejich poměrně vysokou technickou náročností. Jitka Čechová i prof. Novotný však potvrdili, že v zahraničí je o klavírní dílo Smetanovo stále zájem.

Z historického pohledu jde o 4. nahrávku kompletního Smetanova díla za posledních 50 let. První nahrávka byla svěřena Věře Řepkové (*1910 – +1980), druhá Janu Novotnému, třetí pořídila dánská firma Kontrapunkt s prof. Ivanem Klánským (viz Zpravodaj SBS 2007 – str. 21).

Smetanův Dalibor

Pořad 25. listopadu 2008 odpoledne v Muzeu B. Smetany byl věnován pokračování operního cyklu: ku 140. výročí premiéry (16. 5. 1868) byl na letošní rok zařazen Smetanův Dalibor.

V úvodní přednášce Dr. Václav Němec připomenul skutečné osudy dvou historických osobností z děje opery – krále Vladislava Jagellonského, který jako uherský král sídlil převážně v Budíně, a v r. 1498 popraveného rytíře Dalibora z Kozojed – prvního vězně v nové věži Daliborce, jehož osoba byla v 1. polovině 19. stol. značně idealizována (např. již před Smetanou jiné dvě opery – jedna na libreto Karla Sabiny) včetně jeho vztahu k hudbě (houslemi se kdysi označovala mučící zařízení – ruské označení houslí *skripki* souzní s českým *skřípcem*). Byly podány informace o životních osudech libretisty Josefa Wenziga (1807 – 1877, m. j. byl předsedou Umělecké besedy) a Ervína Špindlera (1843 – 1918), který přeložil německé libreto Wenzigovo do češtiny (oba se uplatnili i v politickém životě). Podle svědectví Otakara Hostinského premiéra Dalibora znamenala pro Smetanu velké zklamání a začátek velikých bojů. Za Smetanova života se opera dočkala jen 15 provedení, v r. 1884 byl vydán klavírní výtah (mělo jít o dar skladateli k 60. narozeninám), ale teprve nové nastudování díla na scéně Národního divadla v r. 1886 se strhujícím výkonem tehdy v Praze působící polské pěvkyně Terezy Arklové (1855 – 1929, později působila v Miláně) v roli Milady vedlo k rehabilitaci – podle dlouhodobých statistik se Dalibor stal třetí nejhranější Smetanovou operou.

V hudebním programu zazpíval Jiří Brückler za doprovodu Jany Nácovské árii krále Vladislava, v závěru si posluchači vyslechli nahrávky žalávní scény z 2. dějství opery v podání Beno Blachuta a Marie Podvalové.

Paní mgr. Taťána Součková, kurátorka scénografické sbírky Muzea B. Smetany, předvedla ukázky všech inscenací této opery v pražském Národním divadle z období 1886 – 1924.

Betty Smetanová (1840 – 1908)

9. prosince 2008 odpoledne v Muzeu B. Smetany byla ke 100. výročí úmrtí druhé choti Bedřicha Smetany Betty – roz. Ferdinandiové (*10.11.1840 – Černá Buda nad Sázavou, +14.12.1908 – Luhačovice, kde je pohřbena) pořádána beseda s jejím pravnukem Ing. Petrem Heyduškem o osudech rodu Ferdinandiových a druhé větve rodiny B. Smetany. Podrobnosti též v jeho uveřejněném článku v Luhačovicích: <http://www.lazneluhacovice.cz/obr/listy/lazenske-listy-2008-12.pdf> (str.8).

Zajímavé svědectví o paní Betty napsal Smetanův žák prof. Josef Jiránek (1855 – 1940), který jako mladík žil v Praze přímo v Mistrově rodině, s jejímiž členy udržoval styky až do konce svého života:

Paní Betty Smetanová byla dáma nadmíru duchaplná, veselá a při hovoru sršela vtipem. Mne učila němčině a francouzštině, kteréžto obě řeči ovládala slovem i písmem. Básnický talent projevovala ve snadném tvoření německých veršů, v malbě byla nadanou žákyní malíře Waldhausera. I

rozenou zpěvačkou byla. Ač se zpěvu neučila, měla lehkou koloraturu a vyrovnaný trylek. Zpívala ovšem jen pro svou zábavu, nejraději písně Schubertovy a Schumannovy. Ač následkem vychování ovládala v písmě lépe němčinu než češtinu, byla upřímnou Češkou a vychovávala své dcerušky v duchu vlasteneckém. Nebude nezajímavo, připojím-li ještě několik rysů charakterisujících osobnost druhé choti Smetanovy. Svým zjevem, jemným, taktním chováním a znalostí společenských forem byla pravou aristokratkou. V lehké konverzací společenské jevila se duchaplnou a vtipnou. Největší nepřítel Smetanův, Pivoda, se někde vyjádřil, že Smetanovi nic nezávidí (mínil jeho opery), než jeho duchaplnou a okouzlující choť. V šachy hrála přímo geniálně. Již jako devítileté děcko dovedla dát mat svému otci (řediteli panství v Obříství). Se svým chotěm prohrála jen tehdy, chtěla-li mu udělat radost. Já jsem ani po dlouholetém cviku na Rusi a později v Praze neměl s ní v šachové hře většího štěstí. - Bylo-li zapotřebí, dovedla zastat každou ženskou práci, neboť uměla vařit, šaty šít, klobouky si upravovat a naučila tomu i své dcerušky. Proto byly vkusné toalety všech čtyř dam pořizovány velice levně. Jich vzájemná láska nebyla ničím nikdy kalena. - Měla velice jemný vkus a samostatný úsudek, jehož si Smetana velice vážil. Proto jí (a současně nám) nově komponované skladby – hlavně úryvky z nových oper (ještě před prvním provozováním) – vždy přehrával a byl šťasten, když se jí zvláště líbilo.

DALŠÍ ZPRÁVY : Ještě k Josefu Schreierovi

V neděli 27. července 2008 byla v chrámu sv. Havla v Dřevohosticích u Přerova slavnostně uvedena nově objevená „Missa solemnis“ zdejšího rodáka Josefa Schreiera k 290. výročí jeho narození. Pěvecký sbor a orchestr *Musica Figuralis* řídil dirigent MgA. Marek Čermák. Na tuto premiéru byl s oficiálními hosty v čele s prvním náměstkem hejtmana Olomouckého kraje Ing. Petrem Horákem (který akci poskytl záštitu) pozván také místopředseda SBS Dr. Václav Němec. Uvádíme jeho projev.

Snímek po uvedení Schreierovy Mše: Prof.Trojan doc.Němcová Dr.Němec Ing.Horák

V prosinci loňského roku měli členové Společnosti Bedřicha Smetany i Matice české při Společnosti Národního muzea příležitost seznámit se s osobností a dílem zdejšího vynikajícího rodáka Josefa Schreiera na krásném adventním pořadu v historické budově Národního muzea v Praze. Ponechám stranou, jaký podivuhodný řetězec náhod a různých setkání vedl k uskutečnění pořadu – mohla by to být dlouhá přednáška o vytváření užitečných sítí. Chci proto jen zdůraznit, že se na jeho úspěchu podílel též pan mgr. Smiřický a že Schreierovo dílo i osud nám v širším kontextu přiblížil pan profesor Trojan z Brna, bez jehož nadšeného badatelského úsilí by patrně díla dřevohostického rodáka nadále zůstávala skryta v zaprášených archívech. Jsem rád, že pan profesor dnes přijel na premiéru další nově objevené Schreierovy skladby - slavnostní mše - a že tedy nejen účinkujícím, ale i jemu budeme moci poděkovat za vzácný mimořádný zážitek, a to i s přáním, aby se mu podařily ještě další „schreierovské“ i jiné objevy.

Jménem Společnosti Bedřicha Smetany děkuji organizátorům dnešních oslav v čele se zdejší vlastivědnou společností Žerotín za milé pozvání. Můžeme se ptát, co vlastně spojuje Josefa Schreiera s Bedřichem Smetanou? Jistě, oba se kdysi - v různých dobách - pohybovali v tomto regionu; Smetana o dvojích prázdninách s tehdejší mladou rodinkou pobýval v nedalekém Týnu nad Bečvou, kde žila jeho sestra - další sourozenec působil v Hranicích. Bohužel druhá návštěva v r. 1854 skončila tragicky - Smetana po prvé hleděl do hrobu vlastního dítěte - druhorozené (tehdy dvouleté) dcerušky Gabriely. Netušil, že později zakotví jedna větev jeho rodiny v Lukově a pak v Luhačovicích, kde najde hrob jeho druhá choť Betty Smetanová (zemřela tam právě před 100 lety) a další potomci.

Závažnější spojitost obou mistrů vidím v jejich úžasném hudebním nadání a v tom, jak bohatě je oba dokázali zúročit vlastní tvorbou. Oba už v dětských letech prošli školením tehdejších znamenitých kantorů. Oba dbali na to, aby jejich vlastní skladatelská, pedagogická i osvětová činnost rovněž obohatila národní kulturu, aby vedla národ k ušlechtilosti a aby v něm upevňovala smysl pro krásu, který tak dokonale napomáhá rozvíjení citového a duchovního života.

Smetanovo dílo pomáhalo českému národu přežít kruté doby obou světových válek a národního ponížení. Avšak také v dnešní době náš národ i celá sjednocující se Evropa by měly právě v díle Smetanově a Schreierově i v díle jejich následovníků hledat a najít průzračnou a zázračnou vodu, která by odstranila nánosy zhoubného obecně pokleslého vkusu a navrátila kroky zbloudilých na cestu ke skutečné krásě. Mysleme na toto zbožné přání při poslechu Schreierovy Missae solemnis.

* * *

Členství ve Společnosti Bedřicha Smetany

je od roku 2006 podmíněno individuální přihláškou do Společnosti Národního muzea a zaplacením ročního členského příspěvku ve výši 100,- Kč pro důchodce a studenty, 200,- Kč pro ostatní. Doporučujeme podávat nové přihlášky a platit členské příspěvky při pořadech SBS v Muzeu Bedřicha Smetany pověřeným pracovníkům výboru SBS. Na základě nově podané přihlášky a zaplaceného příspěvku bude zajištěno v přiměřené době vydání členské legitimace SNM. Pokud jste již členy jiných sekcí SNM, oznamte pouze při našich pořadech, že máte zájem o členství v SBS a uveďte číslo své členské legitimace SNM; další platba (máte-li zaplacený příspěvek) odpadá.